

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijanske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

GLASILLO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

NAŠ TISK

Poziv našega lista, da naj sodelujejo vsi emigrantje v doseglo naše vroče želje in nujne potrebe, izdajati naše glasilo »Istra« redno na najmanj šestih straneh, je našel razumevanje in primeren odziv pri čitateljih, in sicer v večji meri pri preprostih delavskih slojih kakor pri naši inteligenci. Zavzeli so se z vremem za naš list ob času, ko list po svoji okrnjeni oblike in okrnjeni vsebinski najmanj samega sebe lahko priporoča. Instinkтивno so slutili težkoče, s katerimi se mora boriti in so ga zato tem bolj vzljubili.

Seveda ni z vprašanjem »Istre« tudi že rešeno vprašanje našega tiska sploh, in sicer toliko periodnega kolikor neperiodnega. »Istra« ima svojo specifično nalogo, biti namreč glasilo naše emigracije. Poleg te svoje prvenstvene naloge pa mora opravljati še vse druge, kajti to je edina periodna publikacija, ki jo izdaja naša emigracija, in tudi edina publikacija, ki se sistematično bavi s problemom naše manjšine pod Italijo. Zato človeka naravnost boli, ko sliši tudi iz tujih ust, kako skromen je naš emigrantski tisk. Tako je zadnja številka našemu narodu skrajno sovražnega celovškega mesečnika »Der Heimatkreis«, ki si je stavil naloži na vse mogoče načine zavirati kulturno, gospodarsko in narodno udejstvovanje našega naroda na Koroškem, objavila poročilo o razstavi slovenskega novinarstva in v njem omenila tudi naš emigrantski tisk. Sodba ni baš laskava. — Glasi se tako-le: »Poseben oddelek je imel tudi emigrantski tisk na razpolago. Toda ta ni posebno bogat, zato je prazen prostor izpolnjeval bogatejši hrvatski emigrantski tisk. Poročevalec očitno ne pozna posebno dobro naših prilik, kajti sicer bi vedel, da je »Istra« glasilo vse emigracije, slovenske in hrvatske. Toda to končno ni tako važno. Važnejše je, da bi bila njegova sodba o našem emigrantskem tisku naravnost porazna, ako bi vedel, da so bili vsi razstavljeni listi samo še zdovinski spomini. Kajti razstavljeni »Primorski glas«, »Manjinski presbiro« in »Agis« so bili nekdaj in jih danes ni več. In vendar bi bili danes morda še bolj potrebni kakor kadarkoli prej. Vprašanje primernega informativnega lista ali biltena za tukajšnje domače prebivalstvo in podoben organ za informacijo zunanjega sveta docela pogrešamo. Tu bo treba zopet začeti z delom z nova. Želeti bi le bilo, da bi se čimprej zasadila lopata za uspešno delo v tem pogledu.«

Toda tudi naš neperiodni tisk je še silno pomajkljiv. V tem pogledu so nam Južni Tirolci lahko za vzgled. Pravkar je izdala nam i z druge strani predobro znana nemška družba »Südmark« na Dunaju knjižico »Nemšto v jugovzhodni Evropi leta 1936«, v kateri je častno mesto in največ strani posvečenih Južnemu Tirolu. O članku samem bomo v našem listu še poročali. Za naša izvajanja se hočemo omejiti samo na literaturo o Južnem Tirolu, ki jo navaja knjižica na koncu članka. Nič manj kakor 18 knjig znanstvene, beletristične ali propagandne vsebine, ki se bavijo s problemom Južnih Tirolcev, so izdala razna nemška založništva samo leta 1936. Publikacije v drugih jezikih niso navedene. Kaj pa lahko mi vzporejamo s to bogato literaturo? Nas je v Julijski Krajini najmanj še polovicrat več kakor Nemcev v Južnem Tirolu. Vso našo knjižno produkcijo leta 1936 pa tvorijo, reci in piši štiri knjige: Ziceva »Istra« in II del, Božičev Idrijski kot Radetičeva drama »Za golijivot« in »Jadranski kodeljar 1937«. Ako upoštevamo še drugojezične publikacije, bi dodali še Čermeljev »Life and death struggle«. Za leto 1937 bo žetev še revnejšega, saj si ne upamo niti več izdati »Jadranskega kolektorja«. V pogledu knjižnih publikacij je

KRIJUMČARI PRED RIJEČKIM POROTNIM SUDOM VICENC BARAGA OSUĐEN NA SMRT

Rijeka, 14. oktobra 1937. (Sag). Danas su pred porotnim sudom odgovarali radi ubistva finansijskog organa prigodom krimijarenca Vicenc Baraga, Franjo Kruh, Ivan Baša, Andrija i Anton Štemberger. Na samoj granici kod prelaza došlo je do oružanog obračunavanja izmedju krimijenara i organa granične finansijske straže u kojem je stradao životom financ Giuseppe Manca.

SAMOSTANSKO POSLOPJE V TRNOVEM BODO RESTAVRIRALI

Reka, oktobra 1937. — (Agis) Notr-damski samostan v Trnovem bodo spomladji popravljali. Vse šolsko poslopje, ki je nižje od ostalega, bodo dvignili za eno nadstropje in temeljito popravili dosedanje prostore. Kot napovedujejo bodo delom pričeli spomladji. Šola trnovskega samostana je daleč naokrog znana kot dobra. Že od nekdaj je bila dobro obiskovana, ne samo od domačih in okoliških deklet, ampak so starši sémkaj pošiljali svoje hčere iz vseh delov Julijanske Krajine, posebno pa še iz Trsta. Med gojenkami trnovskega samostana je vsako leto tudi lepo število Hrvatic iz Opatije in Voloske. Zadnja leta pa je opaziti tudi večje število Italijank.

VESELA ZGODA U RIJEČKOM »DOPOLAVORU«

Rijeka, oktobra 1937. 8 o. mi. došao je u prostorije mjesnog »dopolavora« mladi fašista Viezzolli, mehaničar u tvornici torpeda. Bio je vesel i dobro raspoložen, te je pjeval neku pjesmu. U sobi nalazilo se je više njegovih drugova fašista, koji su isto tako članovi dopolavora. Na do sada neobjašnjem način našla se je na podu Mussolinijeva slika, koju je mladi fašista Viezzolli stao gaziti. Prisutni njegov drugovi fašisti upozorili su ga na to riječima »Non ti la conosci«, a on im odgovori »E chi lo conosce, nom lo go mai visto!« Jedan od prisutnih ga upozoravajučim glasom opomene »é comme questo? tutto il mondo lo conosce.«

Radi toga bio je od svojih drugova iz bojazni prijavljen policijskim vlastima. Drugi dan došli su po njega četiri politička agenta riječke kvesture in odveli ga u zavtor, gdje se i danas nalazi. Na lice mjesta u prostorije »dopolavora« je odmah drugi dan došla i policijska komisija, koja je obavila rekonstrukciju dogodaja i preslušala sve svjedoke, a naročito je imala da utvrdi namjeru počinjoca djela. Prijavljeni Viezzolli se brani da je bio u pripitom stanju. Otac uhapšenoga takodjer je mehaničar u tvornici torpeda.

(Sag)

NASI ROJAKI V ARGENTINI.

Ljubljana, oktobra 1937. — (Agis) Zadnja številka argentinskega tedenika »Slovenskega lista« prinaša odgovor nekemu naročniku, ki se pritožuje, da ta tedenik preveč zasleduje interes Primorcev, pre malo pa ostalih slovenskih izseljencev. Odgovor med drugim navaja tudi, da ima »Slovenski list« med primorskimi izseljenji največ naročnikov. Dalje pravi, da se v slovenskih društvih v Argentini največ udejstvujejo Primorci. Za kraljev rojstni dan so v zboru nastopili sami Primorci in tudi drugod, ko se gre za skupne koristi jugoslovanskega naroda so Primorci v prvih vrstah. Dalje pravi list: »... Slovenci smo vse in zato ne bomo in ne moremo upoštevati meje, ki so jo proti naši volji, vzpostavili ter tako presekali naše slovensko narodno telo na dvoje...«

POMILOSTITEV NEMCEV Z JUŽNEGA TIROLSKEGA

Trst, oktobra. — Italijanska vlada je te dni pomilovala šest južnotirolskih Nemcev, ki so bili konfinirani na otoku Ponzi. Konfiniranci so bili v februarju obsojeni na konfinačijo zaradi obdolžitve protifašističnega delovanja.

Tedaj problem še bolj pereč. Tu ne čaka nalogu samo nas emigrante, temveč vse naše kulturne delavce in pisatelje ter vse naša založništva. Zgornji zgled naj bo nam vsem v bodrili memento in v poziv k sistematičnemu in složnemu delu! P. P.

Izrečena je presuda kojom se Vincenc Baraga osuđuje na smrt, Franjo Kruh na doživotnu robiju, obojica na plačanje sudbenih troškova od lira 1.040, i na naknadu štete oštečenju stranci od 10.000 lira. Rijeni su z bogz dijela ubistva Ivan Baša, Andrija i Ivan Štemberger, jer istog nisu počinili a niti bili saučesnici.

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

Gorica — Pretekli teden so pod posebno komisijo poskusili peči kruh mešan iz raznih mok, iz črne, koruzne itd. Uspeh je baje zadovoljiv in ugotovljajo, da je kruh ne le okusen, ampak tudi redilen. To so ugotovili gospodje, ki so bili v komisiji in ki le redko jedo črni kruh. Mislimo, da kmetom ne bi bilo treba priporočevali teh odkritij, ki so za njih nekaj vsakdanjega. Seveda moramo staviti pri tem vprašanje in omejiti na one, ki si še kruh sploh lahko privoščijo.

Zagorje. — Pod drevesom so našli mrtvoga 27 letnega Josipa Milavca. Pri preiskavi so ugotovili, da ga je po nesrečnem slučaju usmrtila granata, ki jo je našel. Imenovan je namreč spadal med one nesrečne, ki si skušajo z iskanjem in prodajanjem starih k. vinskih ostankov, olajšati življenje.

Škocjan pri Divači. — V letošnjem letu je bila Škocjanska jama 6 krat popularna in svečano razsvetljena. Ob takih prilikah so se navadno vrstile tudi domača ljudske veselice, ki jih je vodil dopolavoro. Namen teh svečnosti je bil, da bi zopet pritegnili nekdaj številne in hvaležne obiskovalce te svetovno znane jame.

Trenta. — V Trenti so zgradili nov planinski dom, ki nosi ime »Efrem Desmon«. Doznavamo tudi, da je v letošnjem letu obiskalo planinske koče, ki jih oskrbuje planinsko društvo s centralo v Trstu, 1.550 Italijanov in 438 tujcev, to je približno polovico tega kar ima n. pr. ena naša koča (na Kredarici pod Triglavom) obiskovalcev v istem času.

Gorica. — V ulici, ki nosi sedaj ime Via Balilla, je nastal v poslopu Franca Turela ogromen požar, ki je grozil, da se bo razširil na vsa sosednja poslopa. Zahvaljujoč se hitri in uspešni akciji gasilcev, se je posrečilo požar omejiti, ne pa pogasti. Pri tem je kmalu zgubil življenje enoletni Silvij Kamenček, ki je spal mirno v m. jihni sobici v najvišjem nadstropju hiše. Posrečilo se je rešiti ga, ko je otrok že kazal znake zatruljenja. Požar je nastal najbrže v stanovanju neke ženske, ki je zbirala stare cunje in papir, kar se je najbrže vnele vsled nesrečnega slučaja.

Trst. — Ker je potekla podeščata mesta Trsta funkcija doba, so pričakovali, da bo imenovan v mestu nov podešča. Toda s posebnim dekretom je bila podaljšana funkcija doba do 22. oktobra 1941, doseganju podeščatu Enricu Paolu Salemu. Ob tej priliki mu posveča časopis dolge kolone, v katerih zlasti poudarja njegove zasluge za povzdigo mesta, ki da je v zadnjih štirih letih skoraj spremenilo svojo zunanjost.

Trst. — V soboto je bil pričetek pouka na ljudskih šolah. Vsi otroci so morali v solo v spremstvu staršev in v uniformi. Pred pričetkom svečanosti se je vršila posvod maša.

Dutovlje — Tik hiše Josipa Gojželjija se je nenadoma vnel senik, v katerem je bilo okrog 120 kv. sene. Senik z vsem sonom je zgorel in lastnik trpi preko 15.000 lir škode.

Idrija. Ljudski šoli v Idriji je dalo znano društvo »Dante Alighieri« nov radio aparat. Tajnik se je za to zahvalil in odredil, da se bo na aparatu natuknil napis imenovanega društva.

Sv. Gora. — Nekaj otrok se je igralo v bližini nove velike zgradbe spomenika v vojni padlim. Toda pri tem se je nevarno ponesrečil 14 letni Josip Sirok iz Grgaria. Otroci so se namreč igrali z majhnim železnim vozičkom za prevažanje materijala.

Cepovan. — Henrik Bremec, star 28 let se je na žagi v Dolini Tribuši ponesebil. Pri žaganju je namreč dobil nevarno rano na desni roki.

Plave. — Karabineri so naznani s sodnim oblastem Antona Flego, starega 36 let in Rudolfa Kodelja iz Kanala, starega 50 let. Oba sta zakrivila manjše prestopke.

Rino Alessi piše

Ljubljana, 18. oktobra 1937. (Agis) Ko Rino Alessi piše, mu mora postajati zelo vroče. Drugače si ne moremo mislit, da bi človek mogel tako stopnjevati v navdušenju besed in čustev pri pisanju. Njegove misli leta in leta nekje nad glavami navodnih zemljanoi v brne kakor trimotorniki. Rino Alessija že poznamo. Pred časom nas je obiskal in si ogledal Jugoslavijo, o kateri ve danes povedati marsikaj preleprega, česar včasih ni vedel. Toda kaj se hočel. Danes je postal in je že nekaj časa bil direktor in morda glavni direktor velikega lista v Italiji, a poleg tega je postal nekaj tolmač vseh političnih in nepolitičnih dogodkov znotraj ali zunaj. Njegove izjave so malo manj kot uradne in v dolgih kolonah se tiskajo in pretiskavajo na prvi mestih v fašističnih časopisih. Kar on danes reče in napiše, to drži. Da pa mu je Bog dal zmožnosti, da lahko to napiše v visokem, plamenečem tonu, temu ne moremo zameriti.

Ko je šel Mussolini v Berlin in potoval po Nemčiji, je moral seveda Rino Alessi o tem pisati. On je tudi pisal skoro vsak dan in vse Italija je njegove članke prepisovali. Zakaj ne bi nekaj tega prepisali še mi, ker gotovo nam ne bo škodilo in morda tudi ne prevede koristilo. Samo da nekaj pišemo, če drugača namena nimamo pri tem in če se bo morda komu zdelo, da je to, rekli bi prepisavanje v prevodu, brez pomena. Nekatere bo pa govorila tudi zanimalo, saj je njegovo pisanje večkrat zelo zanimivo.

Začnimo: — Bodočnost sveta je v rokah dveh mož: Mussolinija in Hitlerja. Os Rim-Berlin je nekaj več kakor plastična slika, porojava vsled srečne retorične inspiracije. Če je politika tudi znanost, se mora os Rim-Berlin smatrati kot eden tistih svetlečih se izumov, ki imajo moč spremeniti smer zgodovine, ne le enega kontinenta, ampak vsega človeštva.

— Ko se reče os Rim-Berlin, moramo pod tem razumeti dve imeni: Mussolini-Hitler. Mogoče se ni nikoli srečal v teleku stoljeti istočasni oba dve enakih si duhov, v neenakih časih...

— Mussolini je Roman: njegova misel in duh sta univerzalna, kakor Rim cesarjev in papežev. On je vodja v antičnem in dokončnem smislu italijanske zgodovine; torej za njih ideal, ki izhaja iz Rima in gleda v svet. Mislimo si Mussolinija v družbi Scipiona, Cezarja, Avgusta, Leonia Velikega, Hildebranda, Danteta, Macchiavellija in Napoleona.

— Kateri je največji ponos Mussolinijevih Italijanov? Da je ustvaril iz lastne dežele prvo na svetu, lastno raso najbolj upoštevano vsled svojih fizičnih in moralnih čestnosti. To je bila tudi v ostalem tendenčno politična in moralna, najprej Imperija, potem tudi Cerkve, dveh civilizacij, najbolj tipičnih romanskih in italijanskih, ki žive, tudi kadar izgledajo mrteve, delujejo, kadar se smatrajo potlačene; dveh civilizacij, ki jih je Mussolini zedinil in harmoniziral v svojih jakih možganih. — S tega stališča se nam on kaže kot človeška rešitev izbrana naše zgodovine: boja med papeževom in imperijem. Mussolini jih je dokončno spravil. In nikoli se ne kaže bolj jasno kot v tem trenutku, da gre za dve večni duhovni sili, sposobni preje spremeniti se in preoblikovati, nikoli pa ne ugasniti in izginuti.

— V Adolfu Hitlerju so značilnosti nemške polborga jasne. Od dne ko je Hitler prevzel mesto polborga Hindenburga, ki je šel v večne višave Walhalla, je on ostal kot Wotan na zemlji, viden in bojevit. Ljudska fantazija ga povzdriguje v neprostovoljnem procesu do samobožanstva. Hitler je sanjal. Deto Hitlerja je akcija, ki se vrši s simboli. Njegova dela niso že nekaj časa sem značajo človeške politike, ampak politike, ki je že postala religija. Iz tega gledišča Hitler lahko nadomestuje že v življenju vse bogove tevtonskega Olimpa...

— Mussolini je dejal: »Svet bo postal fašističen.« Trditev vsebuje univerzalen princip, ki bo kot ekspanzivna moč romanska, najprej z Imperijem, potem pa s Cerkvio, razdejali teritorialne meje držav in etnične meje narodov. Italijani so ponosni, da lahko služijo stvarnosti, ki je vsebina dveh tisočletij zgodovine. Od Baltika do Rdečega morja gre nov meridijan Evrope. Nova Evropa se vrla na osi Rim-Berlin, kjer se srečujejo dve zmagovali civilizaciji — med neko Francijo in Anglijo, ki sta zgubili vsako silo do obstoja.

KUMIČIĆ I DUKIĆ

Nemamo namjere da pišemo književnu kritiku o toj dvojici naših književnika, pa čak ni paralelu ne ćemo da podvlačimo. Stavili smo ih zajedno — i pod zajednički naslov — iz prostog razloga što su svi zagrebački listovi, mnogi provincijski, a i neki strani — u nedjelju imali slike, natpise i članke o jednemu i o drugome.

Kumičiću se u nedjelju otkrio spomenik u Zagrebu, prvi spomenik jednom Istraniju u Zagrebu, a Ante Dukić je proslavio se-stranicu »Obzora« bio je o Kumičiću, a fels-tranice »Obzora« bio je o Kučiću, a fels-ton druge stranice o Dukiću Slično i u drugim listovima. I svuda, u svim člancima, piše da su i jedan i drugi Istrani.

A to je za nas ono osnovno — to da je Istra dala ta dva čovjeka hrvatskoj književnosti i da se za to znače i da se to može povedati. Da ona tradicionalna »sirotica« o kojoj se danas malo govoriti, a još manje znače, nije sirotica u kolu ostalih pokrajina; da je i ona dala svoj doprinos općoj narodnoj kulturi razmijerno svojom veličinom broju stanovništva.

To moramo podvlačiti svakom zgodom — uvijek i svuda. A da je to i te lako potrebno, vidjeli smo u nedjelju. Jer i jedan veliki dio prisutnih otkrije spomenika sjelio se tek tada, da je Kumičić hrvatski književnik iz Istre. I mnogi uskličci su pali o Istri, poneki su i zaplakali kada je Ernest Radetić polagao kitu bosiljka na spomenik naglašujući, da je Istra dala Kumičića. A kada su kasnije, tada otkriće, dolazili znatiželjnici da čitaju natpise na vijencima, svi su zapažali natpis na kitu bosiljka i na vijencu istarskih akademika »Velikom sinu hrvatske Istre«, stajalo je na jednom; »Zarobljeni Istra svome Jenius«, stajalo je na drugom. I komentirali su, pre-pričavali. Bilo je ljudi koji su priponjedali susjedu lako su prije rata sakupljali za »Družbu«, jedan je bio u Opatiji, Puli i Pazinu i sa zanosom je pričao dvjema ženama o Istri; treći se pohvalio da još čuva kod kuće žigice »Družbine«, a jedan bješti gospodinar imao još kutiju »Male pruzi dar domu na oltare« u koju su njegovi nekadašnji gosti bacali doprinose za Istru, itd.

Eto, to je ono glavno — i to je ono što mi podvlačimo! A spomenik Kumičiću u Zagrebu je velik uspjeh Istre — mi ovdje smo sporedni, pa i karakter proslave je za nas sporedan. Glavno je uspjeh Istre — a to je uspjeh, taj prvi spomenik Istranu u Zagrebu.

Iza otkrića spomenika pričao nam je naš Ante Dukić kako su se oni — tadašnji mladići — ponosili Kumičićem. A mi današnji — ponosimo se i jednini i drugim. Jer njih je dala Istra, a jedan kraj koji daje zajednicu takove ljudi, taj kraj — no šta da ponavljamo. Dalje se razumijemo.

Otkriće spomenika Eugenu Kumičiću

U Zagrebu, 17. oktobra, Društvo »Hrvatska Žena« povelo je akciju za podizanje spomenika književniku Eugeniju Kumičiću. Spomenik je izradio kipar Fran Kršinić, i danas je svečano otkriven. U jutro oko 8 sati krenula je povorka društava i delegacija iz provincije pod zastavama i sa vijencima u katedralu, gdje je otkrivena svečana služba božja. Poslijepozne oko 10 sati vratila se povorka sa Kaptola kroz Prašku ulicu, Zrinjevcem, Ulicom Kraljice Marije preko Trga Aleksandra na Wilsonov trg, gdje je pred gimnazijom stajao pokriven spomenik. Prisutan je bio medju ostalima i rektor univerze g. dr. Edo Lovrić, predsjednik Društva hrvatskih književnika g. dr. Andrić, predsjednik Matice Hrvatske prof. Filip Lukas, predsjednik Hrvatskog Radija g. Prpić i mnogi drugi. Mnogo delegacija bilo je — naravno najviše članica Hrvatske Žene — iz Osijeka, Bjelovara, Siska, Karlovca, Varaždina, Sarajeva, Đakova, Petrinje i drugih većih i manjih mješta. I pjevačka društva bila su zastupana, pred svima zborovi »Kola« i »Slobode«.

Svečanost otkrića spomenika počela je nešto poslije 11 sati. Predsjednica Hrvatske Žene Jelisava Horvat prva je govorila.

Zatim je govorio predsjednik Društva hrvatskih književnika g. Nikola Andrić. On je prikazao literarno djelovanje Eugena Kumičića i značenje, koje je njegov književni rad imao po razvoju nacionalizma u hrvatskom narodu, i položio je vijenac na spomenik.

G. dr. Vladimir Prebeg govorio je o Kumičiću kao političaru. U ime Matice Hrvatske govorio je predsjednik g. prof. Filip Lukas, a poslije njega ostali govornici, koji su u ime društava polagali vijence na spomenik: u ime Sv. Jeronimskog društva dr. Rožić, u ime društva Žumberčana g. Janko Šimrak, u ime Istrana Ernest Radetić, koji je iz ljepegovog govora položio kitu bosiljka; a jedan akademičar položio je vijenac u ime istarskih akademika.

Poslije toga učesnici svečanosti počeli su se razlaziti. U 12 i po sati održan je banket u Gradskom rođumu, kojemu je prisustvovalo oko 100 uzvaničnika.

Konac čitave svečanosti bio je svečanom kazališnom predstavom, koja je počela u 4 sata poslije podne u zgradama kazališta na Trgu Kralja Aleksandra gdje je govor o Kumičiću kao čovjeku, književniku i političaru održao Ernest Radetić.

Interview bez interviewa

SEDAMDESETGODIŠNICA ANTE DUKIĆA

Pabirci po interviewima i člancima o Antu Dukiću

Zagreb, oktobra 1937. — Pravi Zagreb. Razbollo se i jedva jedvice pravcati intervju s Anton Dukićem po svim pravilima žurnalistike, mogli bi objaviti u svakom broju. Jer najmanje jedan put sedmično udje figura tog našeg sedamdesetgodišnjeg mladića, kako ga ono naziva mladi književnik Goran Kovačić, u našu redakciju. Mi ustajemo — ko ono nekadašnji austrijski kadeti pred starim generalom — i dočekujemo ga tako stojeći: Štap, šešir, stolica — duhanska kutija. I uvijek taj isti red. Prvo Štap na klinčaniku, a postalo redom. Dok zamagljujemo sobu posebnom mješavinom iz te gostoljubive kutije, slušamo i pitamo. O nekoj novoj knjizi, nekom prijevodu, o ljudima. Rijetko o starim vremenima. Jer mladići govorile o sutrašnjici. Dok se u pepeoniku još dimi otpušak, Dukić se opraća. Sada obratnim redom: kutija, šešir, Štap. Na vratima još stisak ruke i ceremonijalni naklon, »do vidjenja« i »vizita« je gotova. Jedino u taj ustaljeni red uneće katkada pometnju neki novajlija, koji pozdravi sa »Klanjam se«. Tada ga neko od nas uputi: »Klanjam se samo go-spodinu Bogu, piše u »Pogledima« i red je uspostavljen.

Tako bi, eto, mogli svake sedmice napisati po jedan razgovor s Antonom Dukićem. Trebalо bi samo opisati ono što smo sada namjerice ispuštili: vrijeme od vješanja Štapa na klinčaniku do njegovog skidanja. Ali mi to ne ćemo. Objavljivanje tih razgovora ostavljamo za sedamdeset i pet godišnjicu.

A sada ćemo, malo škarama, malo crvenom olovkom, nanizati razgovor po drugim razgovorima i člancima, objavljenim ovom prilikom u mnogim listovima: od starog veterana »Obzora« do bidermajerske gradačke »Tagespost«.

A prije toga iznijet ćemo neophodno nužne podatke:

18 X 1867—18 X 1937.

Ante Dukić, autor »Dnevnika jednog magarca«, »Pogleda na život i svijet« i pjesama »Od osvita do sutona« navršio je 18. o. m. 70 godina života.

Od njegovih djela izašao je »Dnevnik jednog magarca« na slovačkom (Somarove zapiski) u prijevodu prof. dr. Vojteha Mierke (Košice 1928), i na engleskom (Pages from the diary of a Jackass) u prijevodu Vincenta George-sa (New-York 1931), dočim je u rukopisu preveden takodjer na talijanski i poljski.

»Pogledi na život i svijet« izašli su god. 1931 u drugom izdanju čirilicom u Beogradu. Ovo izdanje nagradila je Srpska Kraljevska Akademija. »Pogledi« izašli su ovih dana u Zagrebu na ruskom jeziku (Vzgljadi na život i mir) u prijevodu Nikolaja Fedorova s uvodom prevodioča i predgovorom Bogdana Popovića.

Odlomci i izbiri iz »Pogleda« izašli su u raznim listovima i časopisima na slovačkom, češkom, poljskom, njemačkom, engleskom, esperantu i na lužičko-srpskom, a u rukopisu prevedeni su potpuno na poljski, engleski, njemački, spanjolski i češki.

Iz zbirke pjesama »Od osvita do sutona«, koju je autor izdao za svoju 65-godišnjicu, izašle su pojedine pjesme na raznim jezicima. Sama pjesma »Hram« izašla je na slovačkom, poljskom, češkom, madžarskom, rumunjskom, njemačkom, talijanskem, švedskom, lužičko-srpskom, španjolskom, engleskom, ukrajinskom, bugarskom, ruskom, hebrejskom i finskom.

»Hram« je i uglazben (uglažbio Ivan Matetić Ronjov).

Autor je izdao i dvije veće čakavske pjesme: »Marija devica« i »Naš domaći glas«. Prva je prevedena na slovački i češki, a u prozi i na engleski. Pjesme su izašle u našem »Jadranskom koledaru« 1936 i 1937 a iz Koledara je otisnut i posebni otisak.

BOŽO LOVRIĆ O DUKIĆU

U »Obzoru« kaže Božo Lovrić: Ante Dukić rodio se kod Kastva u Istri. Da je poslušao čestitog biskupa Dobrilu, bio bi se zaredio kao i ostali, tadašnji siromašni, ali daroviti djaci, ali njegov nemir i temperamenat nikako da se slože sa mudrim savjetima dobrog pastira. I tako se Ante Dukić prerušio u učitelja.

Uoči rata učiteljevao je u Gorici na učiteljskoj školi. Bavio se je pedagogijom, arheologijom, jezicima i književnošću. Sakupio je materijal za svoja djela i baš, kad je bio nedaleko cilja, buknuo je rat. Srušili mu stan, raznijeli imetak, uništili namještaj, spali rukopis i tako zadali smrtonosni udar njegovom zdravlju i nadama...

Gonili ga od nemila do nedraga, po Koruškoj i Štajerskoj. U Gracu je malo odahnuo. I baš tada ga uzeše u vojnike. I tako jedva živ dočekao konac rata.

Nova vlada — nakon sloma austrijske monarhije — ni da čuje o kakvoj ratnoj odšteti. Dobacili mu ogladanu kost i dali mu nekakvo namještenje u

Zagrebu. Razbollo se i jedva jedvice prebolelo vrlo tešku operaciju. Preostao mu je samo goli život i sigurna nada, da će možda u grobu naći žudjeni mir.

Sve te nevolje i nepravde ponukaše Dukića da se lati pera i hartije.

I tako je nastao »Dnevnik jednog magarca«. A na koncu: Pjesnik se potpuno riješio taštine svog sitnog ja i posve je nestao u kontemplaciji vječnog zbljanja. Naslućuje nedokučivu tajnu i u prolaznosti nalazi mjeru za neizmjernost. Spojoj je sve sumnje, suprotnosti i oprečnosti u jednu cijelinu, i blagim osmijehom mudraca, koji je upoznao sve jude i ljepote života, gleda na ljude i zemlju kao na glumce i pozornicu, na kojoj se odigrava odiskonska tragedija neprestane mijene.

Slab tijelom, ali jak duhom prkositi vremenu i prostoru, i malo po malo dolazi do konačne spoznaje da bez patnje i razočaranja ne bi se bila razvila njegovu ličnost, koja se za uvijek utjelovila u njegovim djelima. Gorak je krenjen, ali je sladak plod.

»SEDAMDESETGODIŠNJI MLADIĆ«

Tako naziva mladi književnik Ivan Goran Kovačić u »Hrvatskom dnevniku« Dukića. Skoro cijela stranica razgovora. Donosimo par odломaka:

»Pročitavši Dukićev roman »Iz dnevnika jednoga magarca«, ja sam se divio koliko modernosti, originalnosti, lirike i mudrosti (koja nije blištava i studena kao ledenjak, nego topila kao sunčane zrake) imade u toga mladoga starca...«

Na nekoj književničkoj priredbi viđeli me kolege sveučilištarci, gdje idem s Antonom Dukićem.

— Je li to Dukić? — zapitaše me.

— Jest.

— Pozdravi ga, mnogo ga pozdravljam! Reci, svi ga pozdravljamo!

Ali tko želi da razumije to oduševljenje, mora pročitati »Dnevnik jednog magarca«.

»Jučer smo bili na »Jasnoj poljanici« itd. pa na koncu:

Da, u tom neznanju za granice, u tom neumijeju i u vječnom buntu protiv nepravdednosti — leži mladost tога starog umjetnika.

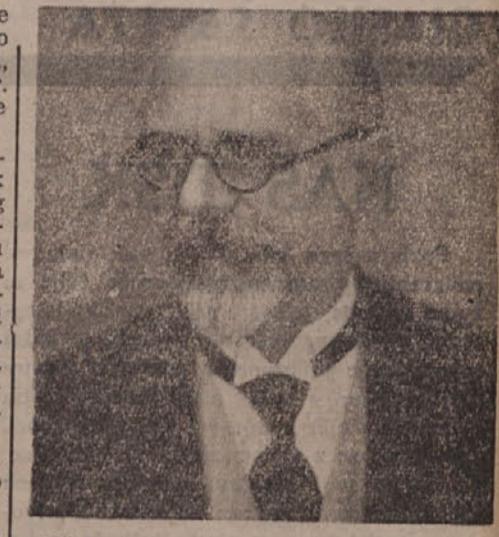
Momačku obijest, živo protivljene, radost i staračku mudrost sa iskustvom, koja služi samo pobjedi principa mladosti, naći ćete u »Dnevniku jednoga magarca«, što umire sretan, jer je čovjek, njegov vječni mučitelj, samo jednom teško uzdahnuo nad magarčevom sudbinom.

All, kolege, pozdravljam ga u ime vaše i svoje! Kažem vam vidijet ćete, koliko još imade u toga starca mladosti!

I još kakve mladosti!

UPOREDBA S ITALOM SVEVOM

»Novosti« pišu, među ostalim, i ovo: Zanimiva je pojava Ante Dukića u našoj literaturi. S njime se je u neku ruku dogodilo ono, što se dogodilo s Italom Svevom, koji je pod starost postao znatna literarna figura, na koncu jednog života punog rada i briga, koje s literaturom nemaju nikakve veze. Ma da se Svevova djelatnost industrijalca ne može uporediti s siromaštvom života malog učitelja, i Dukić je zablistao pod konac, iznenadno s djelima, koja ga izdižu u prve redove naših stvaralača u umjetnosti, s djelima koja su sva od reda karakterizovana jednom neobičnom mladošću, svježinom i elanom koji frapira. Njegov »Dnevnik jednog magarca« napisan je snagom borbenog mladosti, stilom koji na prvi pogled odaže originalnost, idejama koje su žive, vitalne i gotovo izazovne. Sjećamo se interesa, koji je ta knjiga pobudila kad se pojavila. Senzacija doista nije bila samo u tome, što je knjiga štampana bez prvih stranica, jer je početak »Dnevnika« magarac navodno pojeo. Kritike o toj knjizi, i kod nas i u inostranstvu, bile su odlične. A i ono što je kasnije dolazio iz pera Ante Dukića bilo je uvijek nešto što se moralo zapaziti. Njegovi »Pogledi« rijedak su primjer jedne originalne kombinacije solidnog racionalnog mudrovanja, poetske fantazije i duha, u skali od humoru preko satire do sarkazma. Značajno je za Dukića da je imao odvažnosti da se dade na jednu vrst književnosti, koja nije laka ni popularna, i koja upravo izazivlje kritiku da o njoj kaže najostrijiji sud. Ali i ta je knjiga bila Dukićev puni uspjeh. Ona još i danas »traje«, i pojavljuje se u prevodima, iz nje se citira, ona se čita uviđek iznova. Poezija Dukićeva poglavje je za sebe. Bizaran, ponešto na momente, u mnogim stilovima borac višeg nego pjesnik, ali u mnogim ipak stoplosti pjesnik, suptilan u najkrajnjoj mjeri. Njegova pjesma »Hram«, prevedena na sješnaest jezika, nije ušla u nijednu našu antologiju, ali to joj neće umanjiti vrijednost absolutne, čiste poezije savršene po unutarnjoj i vanjskoj strukturi. A još ima takvih

odličnih stihova u njegovoj zbirci. (Ne mogu se, na primjer, zaboraviti stihovi o mrtvoj djeći...)

Moramo završiti. Jer rukopis se gomila, a prostora imamo malo. Morali bi citirati još neke novine, kao »Jutro«, »Jutarnji liste«, »Primorske novine«, »Novo doba«, »Tagespost« itd., ali — nema prostora. Imamo i predgovor Bogdana Popovića drugom izdanju »Pogleda«, ali je predrug, za ovaj put: Borba s prostorom!

MALA KNJIŽEVNA SENZACIJA

Za konac ovog interviewa da spomenemo još jednu malu književnu senzaciju u vezi s time. Ovom prigodom izdao je Ante Dukić jubilarn

O ISTINI

Kao što se suncokret, — pa i sve ostalo, što živi fizičkim životom u sferama sunčanog sistema, — iz dana u dan okreće ka suncu, da bi se grejao i razvijao na zracima njegovim, tako i duh ljudski iz dana u dan neumitno teži za istinom i traži istinu, da bi mogao grejati i razvijati se na zracima njenim. Istina, to je sunce duhovnog života ljudskog, izvor njegov i energija, koja evolucijsku njegovu neodoljivo pokreće u pravcu nedostizivog savršenstva.

Zgrada celokupne kulture i civilizacije, od temelja do krova, izgrađena je od istine i ispunjena je i osvetljena istinom. Sva stvarna i trajna vrednost narodnih umotovirina i naučnih, književnih i umetničkih dela, leži isključivo u istinama i u lepoti i harmoniji istine, koje u tim produktima ljudske duhovne delatnosti dolaze do svoga izraza. Nitro nauke i umetnosti, nito kulture i civilizacije, penja se, penje se i penjaće se, iz godine u godinu, iz epoha u epohu, vazduhu korak sa povremenim zbirom istina otkriveneh od iskona.

A religija, — ne licemerna, lažna religija šarlatana; nego iskrena, istinita religija pravih ljudi, koja ispoveda jednog jedinog Boga podjednako dobrog i pravičnog za sve bića i sve stvari u vasioni, — šta bi ona bila drugo nego li kult istine? Čoveku je urođeno da veruje samo u istinu i u ono, što smatra istinom; da ljubi samo ono, za što veruje da je istina; i da se nuda samo onom, što trezveno želi da postane istinom. Vera je procvetala, obistinjena nuda, a ljubav je kruna njenja, plod njen; ali i nuda i vera i ljubav uspevaju samo u sferama obasjanim toplim zracima istine.

Dosta, čovek se rađa s misijom, da celoga svog veka neumorno, hrabro i nemilosrdno minira i ruši mračne kule zabluda, obmanu i laži, kako bi na ruševinama i zgorištu tih ogromnih oblasti svakovrsnih zala mogla da zasiđa istina, božanska majka sviju kulturnih dobara.

Dr. Ivo Mogorović

Op. ur.: Na izričitu želju samos pisca donosimo ove misli iznimno u ekavštini, iako se po pravilu naš list tiska i jekavštinom. Gosp. dr. I. Mogorović obećao nam je da će nas i unapred pomagati svojom saradnjom, na čemu mu i na ovom mjestu najlepše zahvaljujemo.

Nove zadolžitve naših občina

Gorica, oktobra 1937. — (Agis) — Gorički pokrajinski upravni odbor je u začetku oktobra odobril občinskim upravama u Črničah pri Gorici in Čremnu vrhu nad Idrijo prošnji da smeta nadzorstvu. Obe ženski sta bili oproščeni.

Posojilo črniške občine je namenjeno za nakup neke veće hiše in preuređitev iste za občinski dom. V ta namen se bo črniška občina zadolžila za 75.000 lir najbrže pri goriški Posojilnici.

Črnovrški občini pa je odobreno posojilo v znesku 42.000 lir in je namenjeno za dovršitev neke nujne водне naprave, za katero ni v občinskem proračunu potrebnih postavk.

NIKOLA ŽIC, ZAGREB :**IZ GRADE ZA ZBORNIK O ISTRI**

Kastav. A. a) Župna crkva sv. Jelene, obnovljena god. 1709. iza porušenja novogradjene »Crevine«. Obnovio ju je kastavski puk za vrijeme kapetana Perija, župnika Matesića i suca Pavlinića. Crkva je bez (izrazitog) stila osim sakristije, koja je u stilu (?).

b) Crkva sv. Trojice, naistarija u Kastvu. Slog: gotski.

c) »Crevina«, mirine crkve sv. Marije. Umjetna gradjevina u romanskem slogu. (God. ?). Sagradili su je Isusovci riječkog kolegija.

d) Općinska »loža« na stupovima.

e) Bunari na Lokvi, zdenci iz grčkog doba u Jurčevu.

f) Propovjedaonica u crkvi sv. Jelene potječe od domaćeg umjetnika pok. Frana Marotti-ja.

g) Oltar sv. Jelene u crkvi sv. Jelene (Mletačko doba).

B. a) Nepoznati autor: Majka Božja ulazeći u nebo sa stotinom poglaviti svestaca i svetica, zvana »Svi sveti«. Ova je uljana slika na platnu prema izjavi dr. M. Laginje bez umjetničke vrijednosti. Obnovljena ili priredjena god. 1633. po Sabatiniju Ben. sa ženom Laurom Catelani. Nalazi se kod nasljednika opć. načelnika K. Jelušića.

b) Ivan Bastian, Kastavac (1860.-1885.); Razne slike u crkvama, na izložbama i u ostavštini prof. M. Mandića u Trstu.

c) Starije i novije slike u crkvama i u kućama br. 65, 91, 105 itd.

C. Nepoznati autori: a) Klape u crkvi sv. Jelene, drvo.

b) Klape u crkvi sv. Trojice.

c) Majka Božja, majolika iz mletačkog doba (u kući br. 65).

d) Zlatna monstranca u crkvi sv. Jelene, starinska mletačka radnja.

e) Srebrna kandila, kao gore.

f) Kandileri (svjećnjaci), kao gore.

g) Grobna ploča grad. kapetana Ben. Sabbatini-ja, iz god. 1634. u kapeli Sviju svetih iza oltara sv. Jelene.

h) Veliko zvono, rad zvonoljevara Franki-ja iz XVIII. vijeka na zvoniku sv. Jelene.

RADI BRATA V ARGENTINII PONOVNO KLICANA H KARABINJERJEM

Ljubljana, 18. oktobra 1937. — (Agis) — »Slovenski tečnik« iz Buenos Aires-a, pri katerem sodelujejo tudi naši rojaci, piše v eni izmed zadnjih števil: »Krnice nad Idrijo. — Rezka Kacin je bila ponovno zaslisanja od karabinjerjev radi svojega brata, ki je sourednik »Slovenskega lista« v Buenos Airesu. Vedeti so hoteli, kdaj je zadnjikrat pisal ter koliko in na kakšen način pošilja domov denar. Vedeti so hoteli tudi njegov pravi naslov. Dalje so jo obdolžili, da lithotapi poročila iz Primorja v Jugoslavijo, od tam potem pošiljajo poročila za »Slovenski list« v Buenos Aires. Zagrozili so ji s konfiskacijo, če ji pridejo na sled. Kacinova hiša je pod stalnim policijskim nadzorstvom tako, da ne more nihče od do-

mačih imeti stikov z nikomur. Poleg tega pa so v njej nastanjeni vojaški inženirji, ki gradijo ceste in druge vojaške utrde in je tako vsa družina, izven matere ter mlajših bratov in sester, ki živijo na posestvu očevem prisiljena živeti v okolišu Italijanov.

Kdor zasleduje naš list in pa »Slovenski liste« iz Buenos Airesa lahko ugotovi, da črpa »Slovenski liste« vesti iz »Istre« in jih objavlja. O kaki zvezl med Kacinovo in poročevalci našega lista pa ni govora. To so le grožnje lokalnih oblastnikov, ki so popolnoma neutemeljene. Saj so obmejni kraji, koder se gradijo vojaške naprave tako zastraženi, da ni mogoče misliti na kakšno poročevalsko službo.

VELIK PROCES PROTI TATOVOM, KI SO OKRADLI CERKEV V ŠEMPASU

Šempas, oktobra 1937. (Agis). — Pred sodiščem v Gorici se je vršil proces proti onim, ki so pred časom okradli cerkev v Šempasu. Na zatočeno klop so prišli Ivan Doljak iz Orgarja, star 27 let, Franc Filipič, star tudi 27 let, Ivan Zbona, star 25 let, Jakob Bertoč, star 57 let iz Gorice in Terezija ter Klementina Zbona iz Grgarja. Prvi trije so bili obdolženi, da so se polastili nekaterih zlatih predmetov, ki so jih deloma pokradli tudi iz tabernaklja. V cerkev so vdrli skozi okno sakristije, kjer so preje razčagali železno okovje. Drugi še posebe radi nasilnosti proti brigadirju in policijskemu agentu, tretji je zbežal v Jugoslavijo, da bi se rešil kazni, četrти ker je sprejel od Filipiča ukradene predmete, da bi jih prodal in končno obe ženski, ker sta pomagali Zboni, da ga niso oblasti mogle takoj najti. Sodišče je odmerilo sledče kazni: Doljaku 3 leta zapora, in 3000 lir denarne kazne ali pa 6 mesecev zapora; Filipiču 3 leta in 9 mesecev ječe in 3000 lir kazni, Ivanu Zboni 2 leti in 3 mesece ječe in 3000 lir kazni ali 4 mesece in 15 dni zapora, ter 3000 lir za poravnavo škode. Bertoču 1 letu in pol ječe in 1.500 lir kazni. Vsi so poleg tega dobili še eno leto nadzorstva. Obe ženski sta bili oproščeni.

Tatovi v Novem svetu

Idrija, oktobra 1937. — (Agis) — Pred kratkim so tatovi ponosili obiskali trgovca in posestnika Franca Nagode v Novem svetu pri Godoviču, v vasi, ki je tik za mejo. Tatovi so imeli srečo, kajti odnesli so obilen plen v denarju in blagu in trgovcu prizadeli veliko škodo. Za storilci ni sledu, čeravno je bilo dejanje takoj prijavljeno merodajnim oblastem.

Osude pred specijalnim tribunalom u Rimu

Pred specijalnim tribunalom u Rimu odgovaralo je 13 antifašista pod optužbom, da su vršili revolucionarnu propagandu i kušali srušiti vlad. Pet optuženih osudjeno je na 10 godina tamnicne, a četiri na manje kazne iljenja slobode. Četiri optužena su oslobođena. To je prvi puta od početka abesinskog rata da se u štampi javlja o ovakvim sudnjima pred ovim tribunalom.

Dobra vinska letina. na Vipavskem

Gorica, oktobra 1937 — (Agis) — Kljub izredno deževnemu poletju se je letos trgatev zelo dobro obnesla. Sicer je grozdje izredno pozno dozorelo, saj je bilo ob koncu avgustovih dni že vedno kislo, toda kljub temu se je posestnikom ob bendimi nabralo v kleteh izredno dosti grozja. Tako dobre in bogate trgatev ni bilo na Vipavskem že nekaj let. Toda malo upanja je, da bi vino lahko in po primeri ceni vnovčili. To dela danes posestnikom veliko skrb. Zlasti ponokod je naš kmet popolnoma odvoden od pridelka grozja, oziroma vina. Ce tega ne more primerno vnovčiti, potem pomeni za njega letina ravno toliko kot slaba. Za enkrat ni po novem vinu še nobenega povpraševanja, zato bodo moralni kmetje potrežljivo čakati na boljše dni.

Nova fašistična naselbina

Trst, oktobra 1937. — (Agis) — Za 19. oktober t. l. je napovedana svečana otvoritev nove naselbine Aprilije v izsušenih pontinskih močvirjih. Italijanski listi napovedujejo, da bo ob tej prilikli Mussolini spet govoril.

Osude pred specijalnim tribunalom u Rimu

Pred specijalnim tribunalom u Rimu odgovaralo je 13 antifašista pod optužbom, da su vršili revolucionarnu propagandu i kušali srušiti vlad. Pet optuženih osudjeno je na 10 godina tamnicne, a četiri na manje kazne iljenja slobode. Četiri optužena su oslobođena. To je prvi puta od početka abesinskog rata da se u štampi javlja o ovakvim sudnjima pred ovim tribunalom.

Ivan Mandić, župnik

Kaštel. Župna crkva sv. Sabe Opata je stara preko 100 godina te je zidana u romanskem slogu. U Kaštelu se nalazi osim toga ruševina iz rimskog doba. Grad Kaštel je sazidan na tim ruševinama. Ima mnogo ruševina, za koje ljudji vele, da potječe od Atile. Ima po njivama i predkršćanskih grobova s okamenjenim kosturima.

Petar Šantić, župnik

Kaštel. Stara crkva iz godine 1741 je bila porušena, a nova je iz temelja zidana godine 1907 u romanskem slogu. U župnoj crkvi nalaze se uljene slike: Nepoznati autor: Bl. Dj. Marija od sedam žalosti, sv. Kuzma, sv. Josip, sv. Bernardin i sv. Valentijn iz god. 1762. Josip Lalić (Dubrovnik): Začeće Bl. Dj. Marije, kopija po Murillu, 1909. 6 drvenih kipova svetaca (tirolska domaća industrija).

Milko Sašelj, župnik

Klanec. Župna crkva bila je sagradjena 1659, i to prezbiterij u gotiskom, a ladja u romanskem slogu. Od ostalih (4) podružnih crkava, koje su inače bez (izrazitog) stila, pokazuje prezbiterij u Očilz, Prešnici i u Petrinjama gotiku. (Op. inače nema nikavih starina. U te se krajeve hrvatski narod jamačno doselio kasno, zato nema starija ni u gradjevinama ni u nošnjama).

Janko Kociper, kurat.

Kršan. Župna crkva je sagradjena u IV. (?) vijeku. Graditelj je bio neki Castaldo. Sagradjena je u romanskem (?) slogu. Osobito je krasan veliki žrtvenik. (Op. Sve su ostale arhitektonске zanimljivosti isčezle, nema ni traga ruševinama). Nepoznati autor: Srce Isusovo, uljena slika na platnu. Nepoznati autor: Zadnja večera, uljena slika na platnu. Nepoznati autor: Srce Marijino, uljena slika na platnu. (Op. Sve tri slike nalaze se u crkvi. Fotografirao ih je V. Stein, fotograf u Trstu). Cuture: Ima cuture, koje potječe iz Kasavštine.

† ANDRAZ JEGLIC

V Podbržaju pri Podnartu na Gorjenskem je 13 t. m. umrl upokojeni višji državni pravnik Andraž Jeglič. Pokojni se je rodil 24. oktobra 1865 leta v Gorici, kjer mu je bil oče državni računovodja. Gimnazijo je dovršil v Gorici, pravne študije pa na Dunaju 1. 1887. Služboval je kot sodnik na Gorjenskem, v Istri in v Trstu, 1. 1897 je bil imenovan za državnega pravnika v Gorici, 1. 1911 pa je bil istotam imenovan za prvega državnega pravnika. Med vojno je bil dodeljen državnem pravništvu tržaškega deželnega sodišča v Gradišču, potem pa k tržaškemu višemu državnemu pravništvu. Po prevratu je še nekaj mesecov služboval v Gorici, nakar se je preselil v Ljubljano, kjer je nekaj let še uspešno deloval in bil upokojen kot višji državni pravnik. Za njim žaluje širok krog sorodnikov in znance. Prizadetim naše sožalje!

† DR. IVAN LAMUT

V ljubljanski splošni bolnični je umrl 12. oktobra t. l. dr. Ivan Lamut, višji poštni svetnik in pomočnik ravnatelja poštnih direkcija. Pokojni ni bil po rodu naš rojak, a je služboval vse do preveratne v Trstu, kjer se je tudi poročil z Marijo Bučarjevo, našo znano pesnico Maro Lamutovo. Zaradi svojega značaja in izredne nadarjenosti je bil splošno priljubljen mož. Za njim žaluje poleg žene dva sina in hčerka. Prizadetim naše iskreno sožalje!

† BAKARČIĆ JOSIP

17. ovog mjeseca umro je u Zagrebu Bakarčić Josip, zidar, rodom iz Pužev brega, 61. god. star. Bio je dugogodišnji član društva »Istra« u Zagrebu. Pokojniku bila lačna zemlja, a porodici naše saučesće.

U FOND »ISTRE« BROJ 42

Golmajer Bogdan, učitelj, Selica, Mursko Središće . . . D 20.— Nabranu med člani društva »Tabor«, Ljubljana ob izletu na Smartno goro dne 3. oktobra 1937 za tiskovni sklad . D 2.— Prohinar Vlado, Kamnik . . . D 10.— U prošlom broju objavljeno . D 41.595.60 U kupno D 41.649.60

Povjerenica za Ameriku g. Mary Vidović dostavila nam je 1 dolar za pretplatu: Mr. Emil Blazevich, Metropolitan Opera House, 1425 Broadway, New-York City. Toplo se zahvaljujemo!

Urednikova pošta

Nežić Antun, dipl. teh., Pančevo: Pretplata plaćena do 30 IX 1937. Subić Miloš, Kamnik: Dugujete još Din. 24.— do konca tekute godine.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

17 DRUŠTVA »ISTRÀ« U ZAGREBU
ZERJAVICEVA ULICA BROJ 2.

ČLANSKI SASTANAK

društva »Istra« u Zagrebu održat će se u nedjelju 24. o m. i. 9 i po sati prije podne u društvenim prostorijama, Zerjaviceva 7.

Dnevni red: Diskusija o prijedlozima za Kongres, i eventualno.

DEVETE »USMENE NOVINE« U OMLADINSKOJ SEKCIJI

Omladinska sekcijska održat će se u subotu 23. o. m. devete »usmene novine«, pa se pozivaju sv: omladinci i omladinkama i ostali članovi društva »Istra« na »usmenim novinama« u što većem broju prisustvuju. Početak je u 8 sati na večer u društvenim prostorijama. — Odbor.

IDEJNI TEČAJ V CELJU

Celje, oktobra 1937. — V nedjeljo, dne 24. t. m. se bo vršil ob 10 uru dopoldne v Mali dvorani Narodnega doma.

IDEJNI TEČAJ

na katerem bosta predavala rojaka Pahor Drago iz Trbovelj in dr. Dekleva Josipa Iz Ljubljane.

Temi sta: Razmerje emigrantov in emigrantski organizacij do domačinov in obratno. Dekleva: Emigracija in njeno stališče do notranjopolitičnega položaja.

Vsa društva se vabilo, da poslujejo na tečaj svoje delegacije in nas o tem pravočasno obveste.

K tečaju so se doslej prijavila sledenje društva: Orlem Laško in Trbovlje. Pridružujemo pa se prijave Gorice Iz Ptuja, Nanosa in Jadrana iz Maribora. — »SOČA« CELJE

ANSKI SASTANAK »ORJEMA« U NOVOM SADU

Novi Sad, 17. oktobra 1937. Dne 15. o. m. održalo je društvo »Orjema« u Novom Sadu sastanak svoga članstva, koji je bio odlično posjećen.

Poslovni pozdrava, predsjednik g. Valerije Bronež održao je vrlo lijepi komemorativni govor povodom godišnjice tragične smrti Vladimira Gortana.

Iza komemoracije, održana je sjednica uprave, na kojoj je predsjednik svima sakupljena saopštena radosnost i dugi očekivanu vrijest, da su Pravila naše mlade organizacije najzad odobrena. Prisutni su ovu vrijest prihvatali sa velikim odusjevlenjem i radošću.

Sekretar g. Lujo Jurčić iznio je rad uprave i užeg odbora na polju propagande i publicistike.

Dnevni red bio je vrlo iscrpan, a diskusija, u kojoj su učestvovali živo brojni prisutni članovi, bila je dostojna i na visini. Zapažena je velika privrženost Organizaciji i vodstvu iste, kao i volja za radom, nepokolebitost u borbi i puna saglasnost. Donijeti su mnogi važni zaključci, među kojima i taj, da organizacija prihvati povjerenstvo za list »Istra«.

Prihvatanje je izrada načrta za jednu akciju koja će, kada će biti sviđane sve pripreme, biti objavljena članstvu i uvedena u život.

Pošto su se prisutni temeljito upoznali sa dosadašnjim radom Organizacije, sa njenim zadatkom i postavljenim ciljem kao i smjernicama budućeg rada, predsjednik je, zahvalivši se još jednom članstvu na odličnom odzivu, zaključio današnji sastanak i uspiješan rad, pošto se je prethodno u organizaciju upisao veći broj novih članova. — L. J.

GODISNJA SKUPŠTINA DRUŠTVA »ISTRÀ« U SPILTU.

Split, 18. oktobra 1937. U nedjelju 17. o. m. održana je treća redovna godišnja skupština društva »Istra« u Splitu. Skupština je otvorena u 9 i po sati prije podne društveni predsjednik g. R. Katalinić-Jeretov. Prikazao je u glavnim potezima današnje stanje i djelovanje naše emigracije u Jugoslaviji, pa prema tome i ovoga društva, s obzirom na situaciju, stvoreni posljile ugovora o prijateljstvu između Jugoslavije i Italije. Društvo je moglo da razvije svoju djelatnost u granicama mogućnosti jedino na socijalnom polju. Detaljni prikaz o tom djelovanju pružaju tajnički i blagajnički izvještaji.

Tajnički izvještaj pročitao je član uprave g. Jekić. Iz istoga pročitice, da je društvo imalo potrebu da pomaže stalnog tajnika. U toku godine trojčka članova su preuzimala, a zatim radi odlaska iz Spita napušta ovu dužnost. Konačno je ovu dužnost preuzeo blagajnik g. Žnidarski, koji je taj posao najsvjesnije vršio. — Pošto je djelovanje na propagandnom polju iz poznatih razloga onemogućeno, uprava je svoj rad razvijala prvenstveno na socijalnom polju, i taj je rad bio dosta obiman.

Zatim je g. Žnidarski dao blagajnički izvještaj, iz kojega proizlazi, da su potpore siromašnim emigrantima davane pretežno u naravi, u bonovima za hranu u Pučkoj kućini i noćenja u obdaniku Berze rada. Blagajna je izdala u bonovima:

za hranu Din 4.412.—
za noćenja Din 1.512.—
za besplatne pozajmice Din 1.440.—
za novčane pripomoći Din 3.060.—

Po izvještaju nadzornog odbora o provedenom pregledu blagajne i djelovanja čitave uprave, skupština je jednodusno izglasala razriješnicu uprave.

Na predlog g. Trepova skupština je zaključila, da se zapisički izrazi puno priznaje i zahvalnost društvenom blagajniku g. Žnidarski za njegov požrtvovan rad.

Na koncu se prešlo na biranje nove uprave, te su izabrani sljedeći člci: predsjednik R. Katalinić-Jeretov, potpredsjednik Stojan Brajša, tajnik Marija Šimurina, blagajnik Vjekoslav Žnidarski; odbornici: Pero Trepov, Jakov Rakitić, Petar Zubin, Franc Antonič, Edo Kocjančić, Nadzorni odbor Dr. Raiko Šestan, Dr. Marko Lekić, Ivan Draščić.

Sa skupštine su upućeni telegrami maršalatu Dvora i odboru za proslavu otkrića spomenika Eugenu Kumičiću. —

IZ LJUBLJANSKEGA »TABORA« SVEČANA OTVORITVE PRENOVLJENEGA ZAVETIŠCA

U nedeljo 24. t. m. bo društvo »Tabor« svečano proslavilo otvorenje prenovljenega in izpopolnjene emigrantske doma-zavetnišča na Viču. Slavnost bo ob 11 dopoldne v domu. Vabimo vse rojake, prijatelje in podpornike, da se otvorite udeležite v čim večem številu. Dopoldne ob 15 pa bo na prenočišču priateljski in članski sestanek.

Članski naj se obeh sestankov udeleži v polnem številu.

KOROSKI VEČER IN ZBOROVANJE V CELJU

V soboto zvečer se je vršil družbeni večer klubu Koroskih Slovencev, ki je potekel v veselju razpoloženju ob igranju orovrstne godbe, petju Trboveljskega oktetja in govoru podpredsednika kluba g. župnika Arneja. Predhodni dan se je vršilo v malo dvorani Narodnega doma zborovanje kluba. Na tem zborovanju se je oglašil k besedi med drugimi zastopnik Primorske emigracije pozdravil zbor in izjavil da imata obe emigraciji iste cilje. Predsednik kluba se mu je zahvalil za pozdrav.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

IZAŠAO JE II DIO KNJIGE »ISTRÀ« PROF. ŽICA

Upravo je izšla iz štampe obimna geografska (168 str.) studija poznatog stručnjaka g. Nikole Žica »Istra« (dio II Čovjek). Antropogeografsko stanje potkraj svjetskoga rata). Ova je knjiga pisana poznatom stručnom spremom i savlesnošću, koja se očituje u svim djelima i radovima g. Žica. Pisac je potanko prikazao teritorij Istre, prošlost stanovništva, današnje narodnosne skupine u Istri, gospodarsku privredu i ostale privredne grane. Zatim slijedi prikaz demografskih prilika, u kome je pisac obradio gustoču stanovništva i priраст. Na kraju knjige nalazi se opis znatnijih gradova i naselja, kazalo imena i stvari s popisom slika.

Djelo je napisano strogo naučno, ali način prikazivanja je popularan, pa će knjiga biti pristupačna ne samo stručnjacima, nego svima, koji se interesuju za naš život u Istri. Djelo je štampano na boljem papiru, a ima mnogo dobrih slika, a priložena je također posebna entnografska karta, koja prikazuje demografske prilike u Istri.

Knjigu je izdala Biblioteca Hrvati izvan domovine (Hrid) koja je pokrenuta koncem prošle godine, a svrha joj je da objavljuje djela o svim hrvatskim manjinama i hrvatskim seljenicima. Ne bi smjelo biti ni jednog svijesnog Istrana ni drugog emigranta, koji ne bi potpomogao rad ove biblioteke, jer je njezina svrha, da duhovno poveže sve naše sunarodnjake bez obzira gdje se nalaze. Cijena je ovoj knjizi (druga i treća knjiga Biblioteke Hrid) u broširanom povezu Din 40.—, a u preplati Din 30.—. Tvrdo uvezana stoji Din 50.—, u preplati Din 40.—. Obie knjige prof. Žica o Istri (I i II dio) stoe Din 60.—, u preplati Din 45.—. Knjiga se naručuje kod Biblioteke Hrid, Zagreb VI, poštanski pretinac 53.

BEVK FRANCE: ČLOVER PROTIV CLOVEKU

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani je ravnokar izdala tretji zvezek Bevkovih izbranih spisov, in sicer roman »Človek proti človeku«. Ljubljanski »Slovenec« piše ob tej priliki o Bevku in njegovem najnovejšem romanu: »Pred nama leži tretji zvezek Bevkovih izbranih spisov, ki bo prijetno presentil vsakega ljubitelja lepe knjige, preprostega in izobraženega. Bevk se je pojavil, se razvijal in zrastel nekako izven reprezentativnih literarnih krogov v naši slovenski metropoli, zato je bilo njegovo uveljavljanje teže nego drugih. Pa čeprav se o njem piše razmeroma malo, je Bevk danes vendarle tisti naš pisatelj, ki se bere morda največ in najraje: saj je na eni strani gotovo naš najbolj mnoogostranski pripovednik z izredno tvorno silo, kateremu povprečni bralec zaradi izredne njegove plodovitosti že slediti ne more več. In res ga nam pokaže prav vsak zvezek od nove strani. Pričujoči veliki roman nas vede v 14. stoletje goriške zgodovine. Ozadje tvori ponesrečeni upor dela goriškega in furlanskega plemstva proti ogleskemu patriarhu Bertrandu, a v ta okvir zajame vse duhovno in socialno življenje tedanjega plemstva in ljudstva, povezano v pestro bogastvo slik s pretresljivo zgodbo Fridrika de Portisa in Irene hčerke cerkljanskega graščaka. Ker je naš knjižni

trg tako revet zlasti na romanih iz domače zgodovine, smo prepričani, da bo sprejelo prav vse občinstvo brez izjeme ravno ta zvezek še s prav posebno hvaljnostjo in zanimanjem. — Knjiga se naroča pri Jugoslovanski knjigarni in obseg 408 strani, cena ji je 70.— dinarjev.

Agis.

IZŠLA JE PRVA LETOŠNJA ŠTEVILKA »NAŠEGA RODA«

Izšla je 1. številka »Našega roda« v kateri sodelujejo: A. Črnčić z »Veliko tekmo«, s člankom, ki ga je ilustriral Niko Pirnat. Josip Ribičić nadaljuje s spisom »Tine in živali«, katerega je ilustriral Maksim Gaspari ter z »Jakec-Pacek«, katerega je ilustriral M. Bambič. V rubriki Domina in po svetu je udeležen Lojze Zupan s podučnim spisom »S praznoljubljivo na Kočevsko, s polno pa v Naš rod«, Viktor Pirnat pa s člankom »Česa se rad spominjam«, A. Ingolic s »Zlatarji z Drave in Mure«, Ivan Dodic »Pri gorjanskih zvonarjih«, Štefanija Gruden »Dobrotne zemeljske noči«. S pesnicami sta udeležena Vida Taufer »IX 1934«, Fran Roš »Pesem o hmelju«, Pastroški »Kimevec«, Mirko Kunčič »Berački«. Naš znani pisatelj France Bevk je napisal črtico »Pesterna«, katero je ilustriral Ljubo Ravnikar.

naest godina, ali u plesu ona vodi mladiće, koji plešu s njom, a ne oni nju. Kad je tako gledam, crvenu, nabreklu, i čvrstu, sjećam se jedne druge naše žene, neke sada već pokojne Luce, koja je nekad sa kvintalom pšenice pod jednim i kvintalom pšenice pod drugim pazuhom mogla da ode sa gumna na tavan. Takve su nekad tu bile žene, a eto i Zora je takva. Samo što se njezine misli ne okreće oko kvintala pšenice, nego oko svilenih haljina, oko mladića, koje ona kovitla oko sebe, oko nedjeljnih plesova, oko trajne ondulacije. Kad je oprala tanjure, ona je izšla na šternu i u dvije minute oprala svoju bujnu plavu kosu, koja je več po malo šarena i crvena od električnog paljenja kod frizerja u Puli. Sad namješta kosu, udešava da se kovrče razviju, pa zatim proba jednu po jednu svilenu haljinu, skrojenu za druge, da vidi i ona i drugi, kako bi njoj takva haljina pristajala. Na kraju sjede do Dele, i sa njom otpjeva neku slatku talijansku pjesmu. Pa se opet trže i zapjeva starijske hrvatske napjeve našega sela:

Nagnulo se drivo orihovo na prilipo lice junakovo Sarce moje!

Vljugu se stari napjev u staroj kući kraj tandarkanja mašina i šuštanja svište. Djevojke osjećaju da je taj stari topo i nježan napjev prirođen i njihov i u lažu svo mlađo osjećanje svoje u onaj mio refren: Saarce moooninoje! A ipak kao da te iste djevojke osjećaju da taj stari napjev sve manje pristaje uz novo vrijeme, uz svilu, uz nakićene mladiće radnike i mornare, uz redovnu novčanu nadnicu. I starih napjeva koje djevojke pjevaju je sve manje, njihov repertoar je brzo iscrpljen. Istina, one pjevaju i jedan naš novi napjev, koji je sad nisam čuo, one ipak stvaraju novo, preradjujući staro, ali ne prestano se ponovno javlja isto pitanje: dokle! Još uvijek ove više vole mijeh i roženice od harmonike, stari ples od novih, ima u selu bar dvadeset mladića koji umiju da sviraju u mijeh, ali ako se ti instrumenti ne smiju javljati u »Dopolavoro« gdje se jedino smiju držati plesovi, šta će biti u dužem roku?

Uvjice se oko mene mala Dela. Eto ona je rođena pod Italijom, kum joj je bio Talijan, dobila je i talijansko ime, koje nikako ne mogu da prevedem. Sav njezin rod je pjevao samo hrvatski, samo starinske napjeve, to su bili najbolji pjevači u selu. Ona mi prilazi:

— Barba Miho, zakantajmo mi dva.

Bolila me je ta njezina konstatacija o ljepoti starih pjesama izrečena u prošlom vremenu, ali sam mogao da dođam da su oni »vajk lipi«, i da će slijepti ostati za onoga, tko ih bude umio da pjeva.

Mlada Luca je premjeravala neku novu bluzu. Ova Luca, što se diči svojom neošišanom kosom, odjevena je ukusno i sasvim lici na gradjanku, u svojoj stegnutoj bluzi i uskoj sukni. Kaže da je njezin ideal da ima bluzu kao jedna od talijanskih učiteljica u selu, blizu što ide preko sukne, nadugmete i steže se pozadi. Bucmasta Marija je cijelo vrijeme tiha i plete debelu šarenu čarapu za oca. Ona je jedina kojoj sam u ruci vido pletivo. Vižlasta Fuma skače sa mesta na mesto i prlja o svome mladiću. Ona ima dvadeset osam godina, ali to taji, onima osamnaest. Ja joj proričem da će se na kraju udati za udovca, kad je blizu tako izbirljiva.

Spušta se veče. U selu je sve živilje. Vri od ljudi. Radnici se s posla vraćaju, mnogo odmorniji i svježiji nego što su bili, dok su radili na svome. Toči se vino, kola novac. Odlazim od Luce, ne pružajući nikome ruku na rastanak, kao da čemo se svakoga dana tako vidjeti. A možda je ovo bio i zadnji moj boravak u toj kući i zadnje vidjene sa Lucom u životu. Ipak odlazim sa nekom fatalističkom vjerom, s kojom sam uviđek iz svoga sela odlazio, da će se ovamo opet vratiti. Toplinu osjećaja pri rastanku ulijevamo u kratak pozdrav starim kršćana, koji je još toliko mlađi svima seljacima svijeta:

— Bog s Vami.

MIHO KRVARAC.

* Peti fejlton smo preskočili — i ako nam se nije skakao. To tek toliko da se zna da Miho Krvarac nije ni prošle sedmice spavao. — Opaska ur.

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj čekovnog računa 36.789. — Preplata: za cijelu godinu 48.— din., za pola godine 24.— din., za inozemstvo dvostruko